

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לינק לקובץ: [לחץ כאן](#)

תוכנית: מה בוער

תאריך: 23/01/2017

שעה: 10:04:07

רשת: גלי צה"ל

כותרת: ירון לונדון ו פרופ' זוהר שביט - האגדה מספרת כי אליעזר בן יהודה סירב לדבר

רזי ברקאי : שעה שניה. שעה שניה שלנו. פרות קדושות. כמה הנאה יש בלשחוט אותן. זוכרים את 'הטוב למות בעד ארצנו' של טרומפלדור? שהתחלף בקללה רוסית עסיסית. עכשיו תורו של מחייה השפה העברית אליעזר בן יהודה. האגדה מספרת שהוא סירב לדבר באיזה שפה שהיא חוץ מעברית. שהוא כפה על בנו, איתמר בן אבי, לדבר רק עברית. הפליא בו מכותיו כששמע שהוא מפטפט בשפה אחרת. אבל הארכיונים של אליאנס כל ישראל חברים בצרפת שהתגלו, מגלים לנו אמת אחרת לגמרי. אחד האחראים למיתוס ששמו אליעזר בן יהודה הוא ידידי הטוב ירון לונדון, אהלן ירון, בוקר טוב. פרופ' זוהר שביט : שלום. בוקר טוב. רזי ברקאי : ומי שחשפה את הסקנדל הזה לפני המון המון שנים זוהר שביט שכתבה על זה תחקיר גדול, מאמר גדול במוסף

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

התרבות והספרות של הארץ. זוהר, בוקר טוב לך.
פרופ' זוהר שביט: בוקר טוב.
רזי ברקאי : אוקיי. בעזרת דוברי צרפתית עלית על הארכיונים
הפריסאים הללו ומה גילית?
פרופ' זוהר שביט : תראה, בוא, קודם כל נעשה סדר. אני לא
שוחטת שום מיתוס. אני חושבת שבן יהודה יוצא מהסיפור הזה
עוד יותר גדול מכפי שאנחנו מכירים אותו.
רזי ברקאי : תכף נבדוק את העניין הזה.
פרופ' זוהר שביט : לא, לא. זה נורא חשוב לי להגיד. אני אחרונה
שרוצה לשחוט את המיתוס של בן יהודה. בן יהודה הוא מיתוס
יקר, הוא חשוב. המפעל שלו הוא אחד המפעלים החשובים ביותר
בתולדות הישוב ולאור זה צריך לקרוא את הדברים שחשבת.
עכשיו, הסיפור הוא באמת מפתיע, כי כמו שאמרת בדברי הפתיחה
שלך, אנחנו רגילים לחשוב על בן יהודה כמי שעסק באופן בלבדי
בלשון העברית ולא יכול היה לסבול, או לא נתן שידברו סביבו
כל שפה אחרת וכל זאת, כדי להחדיר את הדיבור העברי בישוב
בארץ ישראל. מה שמתברר , הלו..
ירון לונדון : אמ..
רזי ברקאי : אנחנו איתך כל הזמן, גם ירון מהנהן ומקשיב.
פרופ' זוהר שביט :אה.. זה הנהון של ירון. שלום ירון.
ירון לונדון: זה לא. זה היה הנהון של זה היה שיעול של מעשן.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

זה לא היה הנהון.

רזי ברקאי : אוקיי.

פרופ' זוהר שביט :אז מה שהתברר שבן יהודה היה גם מאד קרוב לתרבות הצרפתית והוא רצה, כדי להבטיח לבן שלו חינוך שהייתי מכנה אותו חינוך הומאני ואוניברסאלי הוא היה מוכן לעשות כל מאמץ כדי שהבן שלו יתקבל לבית הספר של אליאנס בפאריס.

רזי ברקאי : זה שהוא היה בן 17 איתמר, נכון?

פרופ' זוהר שביט : זה שאיתמר היה בן 17.

רזי ברקאי : אבל לפני כן, את מגלה. רגע, זוהר..

פרופ' זוהר שביט :כן.

רזי ברקאי : את מגלה , אפרופו זה שאת לא שוחטת כאן פרה שאין קדושה ממנה. הנה אני קורא מתוך דברים שאיתמר עצמו כתב שהיה ילד, זאת אומרת, זכרונות מילדות שלו. הוא מצא את עצמו עומד עם כמה ילדים בישראל ומזמזם את 'המרסייז' .
פרופ' זוהר שביט :כן.

רזי ברקאי : ואז כותב איתמר: 'אבא, קרה לי, בוא עימדי. הוא פקד עלי. בהכניסו אותי לחדר עבודתו פיתח ממותניו את (-) הידוע לי מכבר ובלי להוציא הגה מפיו, הצליפו על גופי אחת ושתיים ושלוש וארבע, כמספר הבתים בהימנון הצרפתי אשר שרנו - הצלפה כנגד כל בית, אותה שעה בירכתי בליבי את מחבר

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

ההימנון הצרפתי שמיעט במספר בתי השיר. כלומר, מצד אחד בן יהודה - אסור לבן שלו לפזם משהו שהוא לא עברי. מצד שני, הוא כותב מכתבים, איך נאמר, הכי מתרפסים בעולם לראשי היהדות בצרפת כדי שיקבלו את איתמר ללמוד צרפתית בצרפת. פרופ' זוהר שביט : זה מלמד אותנו, זה מלמד אותנו שני דברים, קודם כל שהחיים מורכבים. שאתה יכול להיות לוחם גדול למען העברית ובכל זאת, להיות מצוי היטב בתרבות האירופאית, כי בן יהודה זה בעיקר הצרפתית אבל אחר כך יש לו קשרים חזקים מאוד גם עם ברלין ועוד כמה ארצות באירופה. אגב, צריך לזכור שאת המילון הוא בסופו של דבר, חלק גדול ממנו גם כותב בארצות הברית ויחד עם זאת, מנהל מלחמה עקובה מדם, כמעט תרתי משמע למען העברית - זה לא עומד בסתירה. אני חושבת שזה מה שהמאמר שכתבתי מלמד - אפשר להילחם למען העברית אבל זה לא בא על חשבון ההיכרות עם תרבויות אחרות. רזי ברקאי : אוקיי.

פרופ' זוהר שביט :עכשיו צריך להבין.

רזי ברקאי : זוהר, תשארי איתי על הקו..

פרופ' זוהר שביט :רגע..

רזי ברקאי : אני אחזור אליך, אל תדאגי.

פרופ' זוהר שביט : אוקיי. אני לא דואגת בכלל.

רזי ברקאי : ירון, אתה איתי, נכון?

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

ירון לונדון : כן, כן.

רזי ברקאי : שכתבת את השיר, על מה נסמכת בעצם?

ירון לונדון : השיר נכתב בהשפעת סרט שנקרא 'אלמו' שמתאר את מלחמתם של המתיישבים האירופאים בטקסס במבצר שנקרא 'אלמו' , הגיבור שם הוא דיויד קרוקט, איזה מין הרפתקן מאותן קבוצות לפני שטקסס הצטרפה לארצות הברית, הם נלחמו נגד הצבא של גנרל סנטנה , הדיקטטור המקסיקאי..

רזי ברקאי : חבר אותי למימשל הישראלי.

ירון לונדון : אז זהו. אני באותן שנים, זה היה לפני הרבה מאד שנים, חשבתי שהגיבורים האמיתיים שלנו הם לאו דווקא, נניח, אנשי השומר ואפילו לא האיכרים של העליה הראשונה, אלא המורים במושבות הראשונות במושבות הברון שבעצם הם אלה שהרגילו אותנו בשפתינו, לא זו בלבד, אלא שהרגילו אותנו ב מילרעיות במקום מילעליות. העובדה שאנחנו מדברים היום כפי שאנחנו מדברים, אנחנו חייבים לקבוצה קטנה של משכילים עבריים בארץ שלא היו בעילא, שבעים אלף איש בערך והם מתכנסים בירושלים, הם מחליטים שהם העברי ידבר כפי שאנחנו מדברים. רזי ברקאי : אבל ידעת אז כמאמר השיר - שבמוחו הקודח היו גם דברים אחרים. כלומר, הקטע הזה של מלחמה רק על עברית. הוא החרים..

ירון לונדון : לא..

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

רזי ברקאי : כן. אני איתך.

ירון לונדון : ביסודו של דבר, פרופ' שביט לא ערערה את הסיפור, אבל איתמר בן אבי, הילד העברי הראשון, כפי שאנחנו אוהבים לכנותו היה עיתונאי ומספר סיפורים. עכשיו את האוטוביוגרפיה שלו הוא כתב בסוף שנות ה-30, מנקודת ראותו של אדם מקשיש. הוא לא דייק, הוא לא עשה מחקר הסטורי ולא. הוא סיפר על זכרונות ילדותו בהפרזה מסויימת, בהרבה מאד הומור..

רזי ברקאי : מה, אבל הסיפור שאבא שלו ניסה לשכנע בשיטות כאלה ואחרות את ראשי היהדות הצרפתית לקבל אותו לבתי ספר בצרפת זה סיפור לא נכון? הוא המציא אותו?
ירון לונדון : אני לא יודע. אני חושב שפרופ' שביט מדייקת, היא נסמכת על עובדות, אבל מה הפלא בדבר?

צרפתית היתה השפה השלטת בלבנטי באותם שנים. הוא רצה להבטיח את עתיד בנו. הוא לא ראה בו חקלאי, הוא ראה בו יורשו, עיתונאי וסופר. הוא רצה שהוא יידע צרפתית ויקבל חינוך אירופי מצויין, אין שום סתירה בין שני הדברים. תראה, אנשים טועים וחושבים שאליעזר בן יהודה היה בראש ובראשונה מחייה הלשון העברית, אבל הוא הגיע מליטא לצרפת וישב בבתי הקפה של צרפת והושפע מתחיית הלאומיות האירופית, הלאומיות בצרפת בשלהי המאה ה-19 ואז הוא הופך לציוני. הוא הבין היטב שאין

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

עם ללא לשון לאומית. בעצם פעולתו, הוא לא היה בלשן -
פעולתו כמחייה השפה העברית היא פועל יוצא מציוניותו.
רזי ברקאי : אה..

ירון לונדון : מהתחושה הלאומית החילונית שלו, כך נולד אליעזר
בן יהודה מחייה השפה העברית - לא מתוך בלשנות עברית, אלא
מתוך לאומיות עברית.
רזי ברקאי : אוקיי.

ירון לונדון : הוא ראה את בנו כאיש כזה.
רזי ברקאי : זוהר, אני חוזר אליך. מה עוד מצאת בשיטוט
בארכיונים?

פרופ' זוהר שביט : תשמע, מה שמצאתי ועוד הסיפור הזה לא
סופר , זה כמובן הסיפור של המילון. איך בן יהודה הצליח
לכתוב את המילון, מי היה שותף למימון, מי המליץ על המילון.
מדובר בעשרות מכתבים שעוד יידרשו את הפענוח שלהם ואני
מקווה שיום אחד אני אגיע לכתוב את הסיפור המופלא הזה, כי
גם כאן יש לנו סיפור שאולי פעם ירון יכתוב עליו עוד שיר
שיכונן מיתוס - זה הסיפור איך בן יהודה, כמעט בכוחות עצמו
כותב מילון בן, הוא הצליח בחייו להוציא שישה כרכים, אבל
בסופו של דבר המילון הוא בן 17 כרכים, המילון ההסטורי של
העברית. במקרים דומים כמו למשל, במקרה של המילון הצרפתי
שהיה מול עיניו של בן יהודה, ישבה אקדמיה שלמה וכתבה את

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

זה במשך עשרות שנים, כך שהמפעל הזה הוא מפעל מפואר של
בנית התשתית לשפה העברית גם במימד ההיסטורי שלה וגם
במימד העדכני שלה.

רזי ברקאי : תזכירי לי כמה מילים שהוא חידש במילוניו ושהם
עדיין כאן איתנו, כאן היום ב-2017?
פרופ' זוהר שביט : טוב, אני ממש. אתה יודע, בעוד אנו מדברים,
אני צריכה לחשוב באמת מילים שבן יהודה חידש, אבל הדבר
הנהדר הוא לא בעיני העניין של חידוש המילים, אלא הבנה שלו
שאינן, זה מה שירון אמר - אי אפשר להקים אומה בלי שתהיה
שפה משותפת. והמאבק על העברית המדוברת לא היה בכלל מובן
מאליו מפני שהיתה לזה התנגדות עצומה, גם בקרב חלק מהציונים
שחשבו, לא היו בטוחים שבכלל צריך להפוך את העברית..

רזי ברקאי : השפה הפופולרית אז בקרב הישוב הקטן שמנה
פחות ממאה אלף איש, זוהר, היתה מה? היתה יידיש?
פרופ' זוהר שביט : היתה בעיקר יידיש ולדינו.

רזי ברקאי : אוקיי.

פרופ' זוהר שביט : והיו אגב, היה פה ממש מגדל בבל. אבל אם
אתה דווקא רוצה, אז מילים כמו: עיתון, נזלת, אדיש, אדיבות,
הגירה, וילון, מכללה, אגב, חוזר הרבה מאד. אני קראתי עכשיו
את האוטוביוגרפיה שכתבה חמדה על איתמר, אז כל הזמן
מדברים שם על מכללה. יש גם מילים שלא התקבלו, למשל,

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

מוריון שהם מתכוונים בזה לסמינר לא התקבל. יש הרבה מילים שלא התקבלו אבל למעשה, אנחנו לא יכולים לחשוב על השימוש שלנו היום יומי בשפה בלי המילים שהוא המציא.

רזי ברקאי : אוקיי.

פרופ' זוהר שביט : גם נזלת וריבה.

רזי ברקאי : כן. ירון אני חוזר אליך, בעצם, אולי, מי כמוך שאחד מנוטרי השפה העברית, הנס הזה של תחיית השפה אולי הוא הנס הכי גדול שקרה לנו במאה, מאה חמישים השנים האחרונות, נכון?

ירון לונדון : אני מסכים איתך לחלוטין. אני חושב שלא היו בו ניצני עם עברי כי אנחנו עוד לא עם עברי ללא השפה, ברור. תראה, זה לא פעולה שניסו רק הציונים, הם ניסו את זה האירים בצפון, האירים לחדש את השפה הקלטית שלהם ולא הצליחו. מנסים את זה עד היום האוקראינים שמנסים להפריד את האוקראינית מהרוסית במאמצים עצומים והם מצליחים פחות או יותר. אנחנו הצלחנו במה ששום עם, לדעתי, לא הצליח.

רזי ברקאי : אוקיי.

ירון לונדון : להחיות או לרענן. תראה, העברית לא מתה, צריך להדגיש את זה. זה לא. השפה..

רזי ברקאי : כן, אבל היא חיה בעיקר בבתי הכנסת אז, לא בשפת היום יום.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

ירון לונדון : לא לא, לאו דווקא. תראה, יש לנו ספרות עברית החל ממחצית המאה ה-19- בה כותבים בעברית, אבל העברית כשפת עם מתחיה, מתחדשת, מתרעננת, עברית שמגדלים בה ילדים מיומם הראשון, זאת החוויה שאליעזר בן יהודה העניק לנו. הוא וחבריו, אגב, היו עוד כמה, היו דוד ילין והיה יהודה לב איש, יודולוביץ, היו עוד כמה מורים.

רזי ברקאי : אוקיי. טוב, חברי הטוב ירון לונדון, חברתי פרופ' זוהר שביט תודה רבה לכם וכמובן, אי אפשר לסיים את השיחה הזו בלי שירו של ירון, הנה.